

АВТОМАТИЗОВАНИЙ КОНТЕКСТНИЙ ПОШУК В ІНФОРМАЦІЙНИХ МАСИВАХ ДОВІЛЬНОЇ СИМВОЛЬНОЇ КОМБІНАЦІЇ

**(НА ПРИКЛАДІ ФРАГМЕНТА ЕЛЕКТРОННОЇ ПУБЛІКАЦІЇ «СКІФІЯ —
КИЇВСЬКА РУСЬ— УКРАЇНА: ГЕНЕАЛОГО-ХРОНОЛОГІЧНА ТАБЛИЦЯ»)**

Нині створено багато різних типів інформаційних баз на машинних носіях як у вигляді електронних публікацій (готові тексти для використання), так і баз даних, що мають вмонтовані системи пошуку і управління. Вмонтовані засоби пошуку в базах даних обмежують можливості використання різних типів обчислювальної техніки, операційних систем і засобів редагування щодо даного інформаційного масиву. Для готового тексту (при великому обсязі) гостро стоїть проблема інформаційного пошуку, а при його збільшенні вона стає ще актуальнішою.

Розроблена пошукова програма незалежна від власне інформаційного масиву і тому позбавлена вищеназаних недоліків. Працює вона так: спочатку на запит визначається інформаційний масив, в якому здійснюватиметься пошук; потім запитується символна комбінація (обмежена набором символів клавіатури та довжиною рядка на екрані дисплея), що визначається, як ключова до пошуку; послідовним посимвольно-відрядковим перебором усього інформаційного масиву знаходиться шукане місце («перша зустріч» з ключовою комбінацією), рядки виводяться на екрані дисплея; при необхідності запит неодноразово повторюється (поки не буде знайдено необхідне місце масиву). Мова спілкування цього пошукового заходу з користувачем може бути як російською, так і українською чи англійською.

Недоліком програми пошуку є її послідовна робота (середній час пошуку в масиві обсягом 2 мбт — 1–2 хв.), а перевагою — незалежність і відсутність заздалегідь обговорених ключових слів (характерних для більшості інформаційних баз), що дає змогу здійснювати пошук за неповними даними.

Навряд чи існує необхідність детально зупинятися на важливості вивчення нашої історії, яка надзвичайно багата різними подіями і цілком може служити нам не лише підручником життєвих ситуацій, а й предметом національної гордості та опорою самосвідомості нашого народу. Той, хто (хоча б у загальних рисах) уявляє собі історичний шлях свого народу, з оптимізмом дивиться у майбутнє і не повторюватиме деякі помилки минулого.

У зв'язку з вищевикладеним виникла думка подати історію Русі у вигляді огляду найважливіших подій і коротких характеристик історичних діячів.

Необхідно зазначити, що жоден підручник з вітчизняної історії не дає змоги так осяжно і доступно уявити історію нашої країни, як дана таблиця. Застосування ЕОМ відкриває необмежені можливості для доповнення, уточнення та розширення наших знань в цілому. В основу інформаційного історичного масиву покладені дані монографічних досліджень, довідників та інших публікацій.

Структура даного інформаційного масиву (як бази даних або навіть «бази знань») є етапно-дискретною, де за часовий або історичний крок прийнята тривалість правління історичної особи, яка зробила свій внесок у процес становлення Російської держави. Історичні події подані в хронологічній послідовності, наведені родинні зв'язки історичних осіб. Близькі родинні зв'язки — це суцільна лінія, більш далекі — пунктирна. Структура родоводного дерева, по можливості, зображена повно і точно. Дану інформацію можна розглядати у будь-якому напрямі: як зверху вниз, знизу вверх, справа наліво та зліва направо, так і з будь-якого довільно вибраного інтервалу. Для полегшення пошуку необхідної історичної особи наведені покажчики імен (прізвищ), прізвицьк і титулів (посад). Є також детальні предметний та іменний покажчики. Для втілення цієї ідеї необхідно було вирішити декілька технічних питань:

- зручність введення інформації з можливістю її корекції (за необхідністю);

- можливість виводу інформмасиву на друк у придатному вигляді для користувача;

- контекстний пошук всередині масиву (на магнітних носіях інформації);

- можливість копіювання і перенесення інформації (ПЕОМ — СМЕОМ).

Ці вимоги максимально задовольняє електронна публікація з програмою контекстного пошуку. Даний електронний «образ» підлягає корекції (при необхідності), тиражуванню і зручний при збереженні. Вивід його на друк (роздруковування) — копія на даний момент часу.

Далі поданий фрагмент електронної публікації:

«Скіфія — Київська Русь — Україна: генеалого-хронологічна таблиця»

Дата	Подія	Генеалогічний коментар
860 р.	«Вокняження», інтронізація Аскольда і Діра у Києві. Похід русичів на Візантію (помста за порушення договору та вбивство русичів). Укладення нового договору з греками.	<i>Рюрик</i> Варяг, князь новгородський, прийшов з братами Синеусом та Трувором у Новгород у 862 р. Узяв місто, скориставшись розбратом. Батько Ігоря. Перед смертю призначив Олега правителем при малолітньому Ігореві. Рюрик був одружений з Єфандою, сестрою Олега. Деякі джерела ототожнюють його з Рериком датським, знаменитим вікінгом, відомим своїми походами у Західну Європу до 860 р. А його братів, можливо, не було зовсім. Не виключається неправильний переклад: «сине-хус» — його дід, «тру-ворінг» — вірна дружина.
862 р.	«Вокняження», інтронізація Рюрика в Новгороді (запрошення Рюрика з братами. Офіційний рік заснування Руської держави).	
865 р.	Невдалий похід на Візантію (буря розкидала кораблі).	<i>Аскольд і Дір</i> Великі князі київські 860–882 рр. Бояри Рюрика, але не князівського роду. Здійснюючи похід на Візантію (за іншими джерелами, залишили Новгород після розбрату), взяли Київ у 860 р. Воювали з хозарами (у бою з кочівниками загинув син Аскольда). Аскольд після хрещення — Микола. Вбиті Олегом у 882 р.
867 р.	Похід Аскольда на печенігів.	
880 р.	Похід Аскольда на Кавказ і західне узбережжя Каспійського моря.	
882 р.	Загарбання Києва Олегом. Об'єднання Києва і Новгорода.	<i>Олег Віщий</i> Великий князь київський 882–912 рр. Князь новгородський 879–882 рр. Варяг, князував у Новгороді з 879 р., родич Рюрика (після його смерті — правитель при малолітньому Ігореві). 882р. він з великою дружиною спустився по воді на південь і зайняв спочатку Смоленськ, а потім прийшов до Києва. Дізнався, що тут князюють Аскольд і Дір. Заховав воїнів у засаді і, запросивши князів на бенкет, убив їх, мовляв, що не князівського роду, ось у мене на руках син Рюрика. Зробив Київ столицею Давньоруської
882 р. 907 р.	Договір з Візантією. Похід на Візантію. Олег поставив бойові кораблі на колеса і, пройшовши перешийок, з'явився під стінами Царграда. Візантія відмовилася платити данину Києву, Чернігову, Переяславу, Полощку та іншим містам.	
909–910 рр.	Походи на Кавказ та Каспійське море.	

911 р.	Успішний похід Олега на Візантію. Оволодіння Царградом. Перший письмовий договір з Візантією.	держави. Уклав договори з Візантією: 882, 911 рр. У поході на Візантію брало участь 8 ⁰ тисячне військо. Названий Віщим, очевидно, тому, що був одночасно верховним жерцем. Постать Олега вже є історичною, оскільки він уклав письмовий договір з греками (912 р.).
192–914 рр.	Похід на узбережжя Каспійського моря (50 тис. чоловік, 500 кораблів). Захоплення острова біля Баку.	
915 р.	Перший напад печенігів на Русь. Перемир'я. Іх відхід до Дунаю.	<i>Рюриковичі</i> 121 — 1211
920 р.	Порушення миру з печенігами. Похід Ігоря на печенігів.	Ігор Рюрикович Старий 12/
941 р.	Невдалий похід на Візантію (спалення кораблів «грецьким вогнем»).	Князь новгородський 877–912 рр. Великий князь київський 912–945 рр.
943 р.	Похід русичів на Закавказзя. Взяття міст Бердаа і Дербента.	Син Рюрика, продовжувач справ Олега. Договір з Візантією 944 р. Підкорення древлян, уличів. Два походи на Царград у 941, 944 р. У 943 р. — похід на Кавказ. Початок боротьби з печенігами. Дружина — Ольга. Убитий древлянами під час збирання данини через непомірні її вимоги (877–945 рр.).
944 р.	Похід русичів на схід по Чорному морю, по річці Курі (Кавказ).	
944 р.	Похід на Візантію за участю печенігів. Договір Ігоря з греками.	
956 р.	Візит княгині Ольги в Константинополь.	<i>Ольга (Вольга, Прекраса) Свята</i> , після хрещення — Олена, дружина Ігоря. Велика княгиня київська 945–957 рр. Родом із Пскова. Владна жінка, правила через малолітство Святослава і пізніше, залишаючись у Києві з дітьми, оскільки Святослав майже все своє життя провів у походах. Під час його походу у Дунайську Болгарію вона разом з малолітніми онуками витримала облогу Києва печенігами. Жорстоко помстилася древлянам за вбивство чоловіка (полонила древлянського князя Мала з дітьми). Побоюючись нових повстань, упорядкувала збирання данини. Прийняла християнство у 955р. (957 р. ?) Мала політичні зв'язки навіть з німецьким королем Оттоном I (обмінювалася з ним посольствами). Канонізована російською православною церквою (885–969 рр.).
961 р.	Участь русів у поході Візантії на острів Кріт.	
965 р.	Розгром Святославом Хозарського каганату (Саркел — Біла Вежа).	
965 р.	Хрещення Польщі.	
966–967 рр.	Похід Святослава на Камську Болгарію, згодом на місто Ітиль (Хозарський каганат, Північний Кавказ, Тмуторокань).	
967 р.	Завоювання Болгарії Святославом (у союзі з Візантією).	
968 р.	Безуспішна облога Києва печенігами.	

968 р.	Похід Святослава на Камську Болгарію, взяття міста Булгар.	<i>Київські Ігоревичі</i> Святослав (Вуефаст) І Ігоревич. Князь новгородський.
969 [970] р.	Другий похід Святослава в Болгарію. Початок війни з Візантією.	/3/ Великий князь київський 957–972 рр. Розгромив Хозарський каганат (965р.) та Болгарію (двічі: у 968 р. та у 971 р.).
970–971 рр.	Похід русів через Балкани у Фракію та Македонію. Битва під Андріаноподем.	Переміг ясів (аланів) і касогів, приєднав в'ятичів, звільнивши їх від влади хозар. Спільно з болгарами та угорцями боровся проти Візантії.
971 р.	Похід Святослава на Камську Болгарію.	Значно зміцнив становище Київської Русі взагалі і на Чорному морі та Дунаї зокрема.
971 [972] р.	Похід Іоанна Цимисхія проти Святослава. Облога Доростола греками. Мирний договір.	Забезпечив торгівлю Русі з країнами Сходу. Завоював місто Переяславець-на-Дунаї, прагнув перенести сюди центр своєї держави, але закріпитися на Балканах йому так і не вдалося. Попереджені Візантією печеніги підстерegli Святослава на Дніпровських порогах і вбили його. За деякими джерелами Печенізький каган Куря за вбивство Святослава одержав від Візантії злиток золота завбільшки з кінську голову. Із його черепа печенізький хан наказав зробити чашу для вина, оздоблену золотом. Перша дружина — Преслава, болгарська князівна; друга — Малуша, дочка древлянського князя Мала (сестра богатиря Добрині). Святослав воював з візантійськими імператорами Никифором Фокою та Іоанном Цимисхієм.